

УДК 327.7: 339.923.

**ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ (НА ПРИКЛАДІ ДИНАМІКИ
ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ІЗ КРАЇНАМИ МЕРКОСУР)**

Ігор Плевако

*Національний університет “Острозька академія”,
вул. Семінарська 2, м. Острог, 35800, Україна; тел. (03654) 308-32,
e-mail: pihor@hotmail.com*

Досліджено динаміку торгово-економічних відносин України з країнами МЕРКОСУР. Зроблено спробу визначити причинно-наслідковий зв'язок економічних взаємин із латиноамериканським регіоном у передкризовий та післякризовий періоди. Проаналізовано експортно-імпортні показники України з повноправними членами МЕРКОСУР та іншими країнами Латинської Америки.

Ключові слова: зовнішня політика України, країни Латинської Америки, МЕРКОСУР, торгово-економічна співпраця, динаміка торгівлі.

Дослідження зовнішньоекономічних векторів співпраці України є актуальним напрямом наукових досліджень. З початком ХХІ століття для нашої держави відкрилися можливості щодо поглиблення економічного співробітництва з країнами Латинської Америки (далі – ЛА). Це зумовлено тим, що загалом у досліджуваних формаціях стабілізувався внутрішній економічний розвиток, а також розгорнувся процес освоєння ринку експорту та імпорту товарів. Для України торговельне співробітництво з країнами латиноамериканського регіону стало важливим напрямом її зовнішньоекономічної політики. Однак в умовах світової економічної кризи 2008-2009 рр. значною мірою похитнувся існуючий розподіл сил, та водночасі і простимулював нові тенденції і динаміку торгово-економічної співпраці держав у світі. Україна, не залишаючись осторонь глобальних процесів, відчула на собі вплив цього негативного, однак подекуди прогнозованого явища, яке спричинило значний спад взаємин із латиноамериканським регіоном загалом та з країнами МЕРКОСУР зокрема. Оскільки саме з цими державами Україна мала найвищі показники товарообігу і значну політико-договірну базу, то саме відповідям на питання, з якими позиціями наша держава увійшла у цей процес вимушеної стагнації і з якими перспективами вийшла, присвячено цю розвідку.

Нижньою хронологічною межею дослідження обрано 2005 р., оскільки це час формування поступальної динаміки зовнішньої торгівлі України з

латиноамериканським регіоном; Аргентина вийшла з кризи і стагнації (2001–2004 рр.); завершилось попереднє оформлення МЕРКОСУР у політико-економічну формацію, адже з середини 2006 р. розпочався новий етап і, насамкінець, в Україні настала каденція нового Президента. Верхньою хронологічною межею у цій розвідці обрано загалом кінець 2010 р., коли державами було подолано кризу і, внаслідок цього, по-перше, відновлено попередні торгово-економічні показники, а по-друге, поглиблено співпрацю нашої держави з членами МЕРКОСУР. Для порівняння залучено також показники першого кварталу 2011 р.

Аналіз динаміки торгово-економічних відносин України з країнами ЛА початку XXI ст. вказує на зростання обсягів товарообігу в період 2001–2010 рр.¹. Показники як експорту, так і імпорту у досліджуваний період (за винятком кризи) мали тенденцію до помітного зростання². За десять років XXI століття товарообмін України з латиноамериканським регіоном був найбільшим 2008 р. і становив 3,17 млрд доларів. Характерною рисою торговельно-економічних взаємин України стали дуже незначні обсяги торгівлі (а в окремих випадках і їхня відсутність) з невеликими країнами регіону (Французька Гвіана, Сент-Люсія, Гренада, Гваделупа, Монтсеррат, Віргінські острови (США), Антигуа і Барбуда, Острови Теркс і Кайкос та ін.)³. Головними статтями українського експорту до країн латиноамериканського регіону були: машини, устаткування, електроустаткування, хімікати, трактори, авіатехніка, чорні метали, мінеральні добрива, полімерні матеріали, зернові культури⁴. У товарній структурі імпорту в Україну – тропічні фрукти, ефірні масла та есенції, тютюн, косметичні препарати, риба і ракоподібні, фармацевтична продукція, прянощі, каучук, деякі промислові товари⁵. Отож вважаємо за необхідне проаналізувати торгово-економічне співробітництво України, насамперед, з провідними країнами субрегіонального об'єднання, щоб чітко окреслити причинно-наслідковий зв'язок співпраці, основні статті експорту та імпорту і можливі перспективи.

¹ Кириченко В. Шляхи та механізми подальшого зміцнення взаємовигідних відносин України з державами Латинської Америки та Карибського басейну / В. Кириченко // Антологія творчих досягнень. – К., 2004. – Вип. 1. – С. 250, 255–258.

² Плевако І. Динаміка зовнішньої торгівлі європейських держав СНД із країнами Латинської Америки протягом 2001–2010 рр. / І. Плевако // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації”. – Львів, 2011. – С. 48–50. .

³ Лажнік В. Й. Зовнішня торгівля товарами між Україною і країнами Латинської Америки / В.Й. Лажнік., М.О. Подзерук // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2008. – №6. – С. 82.

⁴ Королев Д. Латиноамериканский вектор внешней политики Украины [Електронний ресурс] / Д. Королев // Режим доступу : <http://2000.net.ua/2000/derzhava/ekspertiza/71520>

⁵ Лажнік В.Й. Вказ. пр. – С.84.

Таблиця 1

Обсяги товарообігу України з країнами Латиноамериканського регіону та динаміка їхнього щорічного приросту. (Власні напрацювання за даними держкомстату України // www.ukrstat.gov.ua [01.06.2011])

	2006		2007		2008		2009		2010	
	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%	млн дол. США	%
МЕРКОСУР	521,4	8,6	972,7	86,5	1221,9	25,6	569,4	-46,6	976,4	72
МЕРКОСУР із асоц. чл.	751,6	4,7	1271,5	69	1694,4	33,2	836,4	-49,3	1244,0	49
Країни ЛА загалом	1707,1	36,2	2251,4	32	3172,2	41	1587,3	-50,0	2071,2	30

Як відомо, 1 березня 2007 р. Палатою зовнішньої торгівлі Бразилії було прийняте рішення, згідно з яким Бразилія визнала Україну державою з ринковою економікою. Цьому передувало підписання ключових документів про торговельно-економічне співробітництво⁶ та інших договорів економічного характеру.

Під час роботи Третього спільного засідання Міжурядової Комісії з торговельно-економічного співробітництва (далі – МКТЕС), 5-6 червня 2008 р. в Києві підписано низку документів про розширення двосторонньої співпраці між країнами. Особливо важливим став “Меморандум про створення спільної робочої групи з питань торгівлі та інвестицій”. Цим кроком було створено двосторонній механізм, завдяки якому мали б збільшитись обсяги торгівлі та інвестицій, а також – розширитись номенклатура двосторонньої торгівлі. Позитивним кроком бразильської сторони стала пропозиція утворити спільну Комісію з координації двостороннього співробітництва в енергетичному секторі. У відповідь на київські домовленості, 19 серпня 2009 року у м. Бразилія працювало перше засідання українсько-бразильської Підкомісії з питань торгівлі та інвестицій⁷.

В інтерв'ю газеті «День» 1 грудня 2009 р. тодішній посол України у Бразилії Володимир Лакомов зазначав, що ця латиноамериканська країна має не лише великі можливості, а й ємним та перспективний ринок. Україна, на його думку,

⁶ Угода про торговельно-економічне співробітництво між Урядом України та Урядом Бразилії від 25.10.1995 р.; Протоколи Першого, Другого, Третього та Четвертого спільних засідань Міжурядової Комісії з торговельно-економічного співробітництва.

⁷ Українсько-бразильське торговельно-економічне співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mfa.gov.ua/brazil/ua/17388.htm

тут посіла своє місце, проте ще залишається великий нереалізований потенціал. Аналізуючи статистичні дані Міністерства розвитку, промисловості та зовнішньої торгівлі Бразилії за підсумками 2008 р., посол наголосив про суттєве збільшення обсягів двосторонньої торгівлі порівняно з 2007 роком (з 570,833 млн дол. США в 2007 р. до 1,174,931 млрд дол. США в 2008 р.). Тоді головним чинником зростання обсягу українсько-бразильської торгівлі стало поживлення взаємодії між зацікавленими у співпраці бізнес-структурами обох країн, що підтверджувалося активізацією обміну делегаціями в цій сфері. Позитивним став висновок українського дипломата, що хоча внаслідок світової фінансової кризи товарообіг протягом 2009 року між Україною та Бразилією зменшився, проте така ситуація була нетиповою для українсько-бразильського торговельного співробітництва⁸.

Щодо проблем двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Бразилією, що постали в умовах кризи, варто згадати суперечки навколо поновлення дії антидемпінгових заходів проти українського виробника добрив (нітрату амонію). Компанія “Фосфертіл”, бразильський національний виробник мінеральних добрив, звернулась до Міністерства розвитку, промисловості та зовнішньої торгівлі Бразилії щодо поновлення дії антидемпінгових заходів проти імпорту з України (та Російської Федерації) нітрату амонію. Зазначимо, що за даними Міністерства розвитку, промисловості та зовнішньої торгівлі Бразилії, 2008 року країна імпортувала 568,6 тис. тонн нітрату амонію з України, що складало 94,5 тис. тонн на суму 46,7 млн дол. США та 16,3 тис. тонн на суму 2,8 млн дол. США за 7 місяців 2009 року. Українська сторона непокоїлася тим, що у випадку, якщо на звернення компанії “Фосфертіл” буде прийнято позитивне рішення, це мало бути суттєвим обмежуючим чинником експорту українських мінеральних добрив на бразильський ринок, передусім зважаючи на скрутне становище українських виробників цього виду продукції в умовах виходу вітчизняної економіки зі світової фінансової кризи⁹.

Характеризуючи стан торгово-економічних відносин попереднього року, у вересні 2010 р. міністр промислової політики Дмитро Колесников вказував, що загальний обсяг торгівлі знизився з 1 млрд до 496 млн дол. Об'єм експорту знизився у чотири рази. Міністр також підкреслював, що причиною цього стало значне зменшення постачання українських мінеральних добрив і продукції металургійної галузі, які є ключовими експортерами продукції до Бразилії. Імпорт бразильських товарів також скоротився. Головною причиною цього стало зниження попиту на цю продукцію на бразильському ринку. Однак у першій половині 2010 р. ситуація почала стабілізуватись¹⁰.

⁸ Лакомов В. Україна – Бразилія: “Синергія” заради стратегічного партнерства [Електронний ресурс] / В. Лакомов. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/288347>

⁹ Щодо існуючих проблем двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Бразилією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_econ_vidn/bra/2470.html

¹⁰ Бразилія стає ближче [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://minprom.ua/articles/50717.html>

Поштовхом для подальшого розвитку співробітництва в торговельно-економічній сфері було проведення бізнес-форуму в рамках візиту президента Бразилії до України. Це засвідчило, що в двосторонньому співробітництві економічна складова почала поступово набирати домінуючого змісту, що й до сьогодні відповідає першочерговим інтересам обох країн¹¹.

Наступним кроком стало Четверте засідання українсько-бразильської МКТЕС, що проходило наприкінці серпня 2010 р. у м. Бразилія. Під час цього заходу голова української делегації, Міністр промислової політики України Д. В. Колесников, поміж іншого, зустрівся також з міністрами розвитку, промисловості та зовнішньої торгівлі, а також енергетики та гірничої промисловості Бразилії¹². Отже, відбулись засідання Робочих Груп з питань торговельно-економічного співробітництва, співпраці у промисловій та фінансовій сферах, співробітництва у сфері мирного використання космічного простору, в галузі сільського господарства, в енергетичній галузі, у сфері науки, технологій та інновацій, спорту та охорони здоров'я. За результатами зустрічей бразильська сторона висловила зацікавленість українськими літаками типу "Ан".

Аналіз статистичних даних Державного комітету статистики України свідчить про позитивну динаміку розвитку співпраці в торговельно-економічній сфері у 2010 р. Зокрема, обсяг двосторонньої торгівлі становив 819,4937 млн дол. США, де український експорт становив 359,8963 млн дол. США. Цьому є своє пояснення. Апелюючи до слів Дмитра Колесникова, варто погодитись, що надзвичайно активізувались бізнес-інтереси між двома країнами. Окрім того, стабілізувався попит на товари української експортної номенклатури¹³.

Важливим чинником зростання обсягу двосторонньої торгівлі стало поживлення взаємодії між бізнес-структурами України і Бразилії, оскільки активізувався обмін делегаціями. Крім того, 2010 року розширилася до ста позицій і номенклатура імпортованих бразильських товарів. Крім уже традиційних для бразильського експорту тютюну, кави, цукру з тростини, зросли поставки в Україну бразильської яловичини та свинини. Водночас зазначимо, що українська високотехнологічна продукція не набула значного поширення. В

¹¹ Лакомов В. Вказ. пр.

¹² Україна посилює торговельно-економічне співробітництво з Бразилією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81708&cat_id=36232; Atos assinados por ocasião da IV Reunião da Comissão Intergovernamental de Cooperação Brasil-Ucrânia – Brasília, 27 de agosto de 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.itamaraty.gov.br/sala-de-imprensa/notas-a-imprensa/atos-assinados-por-ocasio-da-iv-reuniao-da-comissao-intergovernamental-de-cooperacao-brasil-ucrania-2013-brasil-27-de-agosto-de-2010>

¹³ Бразилія стає ближче [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://minprom.ua/articles/50717.html>

експорту до Бразилії почали переважати гарячекатаний та інший сталевий лист, нітрат та сульфат амонію тощо¹⁴.

Сьогодні бразильська сторона наголошує на зацікавленості у налагодженні та поглибленні співпраці з Україною у таких сферах:

1. Машинобудування (транспортне та металургійне, суднобудування).
2. Фармакологічна сфера (на 2014 рік передбачено створення спільного підприємства з випуску інсуліну за українськими технологіями на базі української фармацевтичної компанії “Індар” і бразильської державної компанії “Фіокрус”. Проект здійснюється ще з 2006 р. і перший його етап реалізації передбачав здійснення поставки українського інсуліну до Бразилії, що успішно здійснюється на сьогодні. Це означає, що й у майбутньому можливі позитивні зрушення в номенклатурі експорту продукції фармацевтичної галузі з України).
3. Поставки енергетичних матеріалів (продукти перегонки нафти).
4. Отримання українських інвестицій у вигляді високотехнологічної продукції, що визнаються бразильською стороною як нематеріальні вкладення при створенні спільних підприємств.
5. Спільний проект “Алкантара-Циклон-Спейс” передбачає здійснення першого запуску ракети “Циклон-4”, запланованого у лютому 2012 року, яка має вивести на орбіту бразильський геостационарний супутник. У подальшому Бразилія планує здійснювати і комерційні запуски ракет і супутників, прибутки від яких мають розподілятися порівну між двома країнами.
6. Бразилія готова постачати Україну продукцією агропромислового комплексу тощо.

Важливим українським партнером серед країн МЕРКОСУР є Аргентина. Як відомо, контакти у торговельно-економічній сфері України та Аргентини почали формуватися ще з 1970-х років ХХ століття. Поштовхом у розвитку двосторонніх торговельно-економічних відносин стало створення у 1998 р. механізму координації торговельно-економічної діяльності у формі міжурядової українсько-аргентинської Комісії з торговельно-економічного і науково-технічного співробітництва¹⁵. На початку ХХІ ст. українсько-аргентинське співробітництво помітно зміцнилося. У структурі українського експорту в Аргентину сьогодні переважають чорні метали, комплектуючі до машинобудівної галузі, добрива, трактори, автомобілі тощо. З Аргентини до України надходять харчові продукти: фрукти, морепродукти, яловичина, сировина для тютюнової промисловості, чай тощо¹⁶.

Період з 2005 до 2008 рр. вважають періодом активізації торгівлі, оскільки зовнішньоторговий обіг постійно зростає, причому обсяги експорту значно

¹⁴Українсько-бразильське торговельно-економічне співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mfa.gov.ua/brazil/ua/17388.htm; Бразилія становиться ближче [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://minprom.ua/articles/50717.html>

¹⁵Ярош О.М. Становлення та розвиток українсько-аргентинських відносин (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) [Електронний ресурс] / О. М. Ярош. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Istst/2009_2/R1/Jarosh.pdf

¹⁶Лажнік В.І. Вказ.пр. – С. 86.

перевищували обсяги імпорту¹⁷. Аналізуючи показники зовнішньої торгівлі 2005–2010 рр., можна зробити чіткі висновки. По-перше, стрімкий стрибок у взаємному товарообігу відбувся у 2005 р.¹⁸ і становив 54,3 млн дол., що на 40% більше, ніж попереднього року. По-друге, протягом наступних років динаміка помітно покращувалася і 2008 р. товарообіг становив уже 175,8 млн дол. По-третє, в умовах кризи відбулося стрімке скорочення економічних відносин загалом і згортання торгівлі зокрема. Наприклад, 2009 р. обсяги експортно-імпортних поставок були у 2,5 рази нижчими порівняно з докризовими. Однак з першого кварталу відбулися значні зміни у структурі українського експорту в Аргентину. Замість традиційних позицій – добрив, барвників, пластмас і сільськогосподарського обладнання – з'явилися вироби з міді, антибіотики, обладнання для подрібнення матеріалів. Крім того, у кризовий 2009 рік відбулося скорочення постачання з Аргентини: цитрусових – на 55%; виробів з риби – на 60%; яловичини – на 95 %; арахісу і виробів з нього – на 42%¹⁹.

Лише 2010 р. вдалось подолати наслідки світової кризи і вийти на показники 2007 року²⁰. Варто наголосити, що у період кризи Україна з Аргентини імпортувала значно більше продукції, ніж експортувала. Найгіршим для нашої держави виявився 2008 р., оскільки тоді негативне сальдо становило 103,3 млн дол. Наслідки кризи відчувалися і у наступні роки, однак розрив між експортно-імпортними поставками вдалось скороти майже вдвічі у 2009 р. і на 40% – упродовж 2010 року²¹.

Незважаючи на низку труднощів кризового періоду, українська сторона сприймала Аргентину як одного з головних економічних партнерів України, так званою “брамою доступу українських товарів та послуг на латиноамериканський континент”²². У кризовий 2008 р. було задекларовано, що важливим напрямом співпраці стало формування сталих схем технологічної взаємодії у паливно-енергетичному комплексі, залізничному транспорті, авіабудуванні та мирному використанні космічного простору та ін. Крім того, аргентинська сторона відвела Україні головну роль у забезпеченні умов пріоритетного використання її

¹⁷ Информационный бюллетень: Украина – Аргентина. Запорожская торгово-промышленная палата [Електронний ресурс]. – Сентябрь. – 2010. – Режим доступа : <http://en.expo.zp.ua/images/Argentina.pdf>

¹⁸ El comercio de la Argentina con Ucrania [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://anterior.cei.gob.ar/ingles/pdf/com/cobil/arg_ucra.pdf

¹⁹ Информационный бюллетень: Украина – Аргентина. – С.4.

²⁰ Стан торговельно-економічних відносин та інвестиційної діяльності між Україною і Аргентиною [Електронний ресурс]. – Режим доступа : www.mfa.gov.ua/argentina/ua/23678.htm

²¹ Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами за 2010 рік: [Електронний ресурс] – Режим доступа : <http://www.ukrstat.gov.ua>

²² Стан торговельно-економічних відносин та інвестиційної діяльності між Україною і Аргентиною [Електронний ресурс]. – Режим доступа : www.mfa.gov.ua/argentina/ua/23678.htm

як держави-транзитера в економічних взаємовідносинах Аргентини з центрально-азійськими країнами СНД²³.

Логічним є продовження характеристики торгово-економічних відносин України з іншими повноправними членами МЕРКОСУР: Парагваєм та Східною Республікою Уругвай. Відомо, що у грудні 2005 р. відбулися робочі зустрічі Посла України з президентом Парагваю Н. Фрутосом (вперше за історію двосторонніх відносин Посла України приймав президент Парагваю на робочому рівні), віце-президентом країни Л. Кастільоні, головою Національного конгресу К. Філіццола, а також на той час заступником міністра закордонних справ Р. Раміресом Лескано. Однак прийнято вважати, що центральною подією 2005–2008 рр. українсько-парагвайських дипломатичних відносин став перший офіційний візит Міністра закордонних справ Парагваю Р. Раміреса Лескано у лютому 2008 р. до Києва²⁴. Упродовж цього періоду український імпорт переважав над експортом до Парагваю, а протягом 2005–2006 рр. вітчизняний експорт був відсутнім.

Проте у результаті зустрічі 12 лютого 2008 р. відбулося підписання “Договору про торгівлю і економічну співпрацю України і Парагваю”. Напередодні зустрічі сторони обговорили перспективи двостороннього торговельно-економічного співробітництва, зокрема, в енергетичній, нафтогазовій та авіаційній галузях, а також у сфері залізничного транспорту. Українська сторона була переконана, що укладення такої Угоди стало правовою основою для розвитку двосторонніх торговельно-економічних відносин, активізації взаємодії ділових кіл обох держав шляхом обміну візитами, проведення виставок з метою зміцнення економічного співробітництва, вільного обігу капіталу, товарів та послуг між обома країнами. Згідно з угодою, передбачено надання Україною та Парагваєм режиму максимального сприяння у всіх питаннях торгово-економічного співробітництва. Заплановано заснування Спільної українсько-парагвайської комісії з питань торговельно-економічного співробітництва, яка сприятиме реалізації відповідної угоди²⁵.

Варто ще пригадати, що за даними Держкомстату України 2007 р. двосторонній товарообіг з Парагваєм становив 0,44 млн дол., що майже у вдвічі перевищувало аналогічний показник минулого року (0,26 млн). При цьому український експорт становив 76 тис. дол. США. Основою українського експорту до Парагваю залишаються машинне обладнання та запчастини – 80%, а також продукція хімічної промисловості – 20%. Ситуація з експортно-імпортними поставками змінилася у 2008 р. на користь України і

²³ Стан торговельно-економічних відносин та інвестиційної діяльності між Україною і Аргентиною [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mfa.gov.ua/argentina/ua/23678.htm

²⁴ Політична складова двосторонніх відносин між Україною та Парагваєм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/argentina/ua/19505.htm>

²⁵ Підписано Угоду про торговельно-економічне співробітництво між Україною та Парагваєм [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=111769152

характеризувалася зменшенням з 454 тис. дол. США до 200,4 тис. дол. У пік кризи експортні поставки України впали до 3,5 тис., а імпорт зріс у 4,5 раза порівняно з попереднім роком. В умовах подолання економічної кризи Україна зробила різкий стрибок в експорті (3313 тис.), скоротивши при цьому імпортування парагвайської продукції до 225 тис. дол.

Щодо українсько-уругвайських відносин, то їхня договірно-правова налічує два документи: “Меморандум про співробітництво між міністерствами закордонних справ” та двосторонній “Протокол про доступ до ринків товарів та послуг в рамках вступу України до СОТ”. За оцінкою МЗС України на сьогодні триває робота з розширення законодавчої бази українсько-уругвайських стосунків за багатьма напрямками²⁶. Щодо торговельно-економічного співробітництва між Україною та Східною Республікою Уругвай, то, згідно з даними Держкомстату України, починаючи з 2005 р. торговельне сальдо було негативним для України. Проте об’єми товарообігу 2005 р. (2,9 млн дол. США) і 2006 р. (2,36 млн) різко зросли 2007 р. і становили 18 млн, а наступного 2008 р. – 14,3 млн дол. США.

В умовах кризи обсяг товарообігу скоротився майже удвічі (7,2 млн) Позитивним моментом було те, що український експорт до Уругваю у 2,5 раза перевищив імпорт. У наступному 2010 р. показники товарообігу суттєво не змінилися і становили 7,5 млн дол. США. Як впливає із вищезазначеного, 2008 р. двосторонній товарообіг був на 20 % меншим від показника 2007 р., при цьому український експорт в обсязі 1,5 млн дол. продемонстрував падіння у 4 рази, а імпорт з Уругваю (12,8 млн дол.) – зростання на 20,5 %.

Україна протягом досліджуваного періоду експортувала до Уругваю мінеральні добрива – 77%, металопродукцію – 15%, товари хімічної промисловості – 4 %, а імпортувала з Уругваю рибу та морепродукти – 49 %, цитрусові та інші фрукти – 25 %, шкіру – 23 %²⁷.

Насамкінець варто розглянути тенденції торгово-економічної співпраці Венесуели та інших асоційованих членів МЕРКОСУР (Болівії, Чилі, Колумбії, Еквадору, Перу).

Щодо Венесуели, то вона, найімовірніше, незабаром стане повноправним членом МЕРКОСУР. Її торгово-економічні позиції щодо України є досить динамічними, і за показниками імпорту та експорту вона на порядок випереджає Уругвай та Парагвай. Згідно з даними Держкомстату України, з 2005 до 2010 рр. наша держава експортувала до Венесуели товарів на суму 112,1 млн дол. США, імпортуючи при цьому лише на 1,73 млн; 82% експортної продукції припало на докризовий період²⁸. Сьогодні відносини виглядають стабільними, окреслюючи перспективи подальшої співпраці. У квітні 2011 р. Венесуела зацікавилась у

²⁶ Стан та перспективи торговельно-економічного співробітництва між Україною та Східною Республікою Уругвай [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/argentina/ua/19569.htm>

²⁷ Там само.

²⁸ Товарна структура зовнішньої торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

розвитку відносин з Одеським портом для транспортування нафти. Про це повідомив посол Республіки Венесуела Уго Хосе Гарсія Ернандес. За його словами, Венесуела також зацікавлена не лише у розширенні торговельних відносин з Україною, а й у розвитку співробітництва у сфері туризму. Завдяки географічному положенню особливе зацікавлення представляють українські морські порти, і, передусім, Одеський. Крім того, венесуельська сторона зацікавлена у постачанні української техніки та обладнання²⁹.

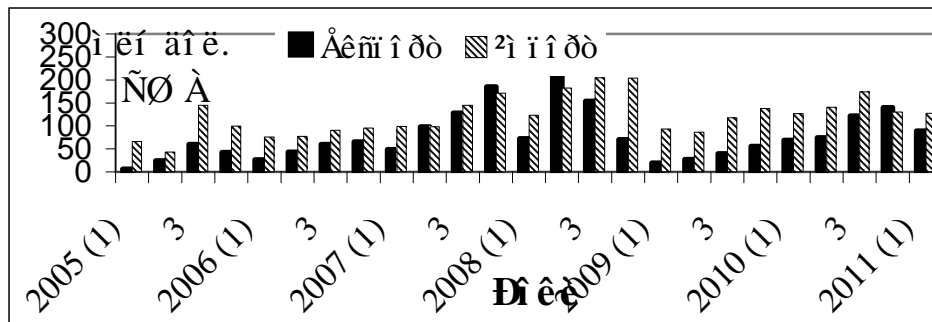

Рис. 1.

Динаміка експортно-імпортних відносин України з країнами МЕРКОСУР (упродовж 2005 – поч. 2011 рр. поквартально) (Власні напрацювання за даними держкомстату України // www.ukrstat.gov.ua [01.06.2011])

Потрібно пам'ятати, що торговельно-економічне співробітництво є одним з пріоритетних напрямів українсько-чилійських відносин. За наявними статистичними даними, упродовж 2005 – 2008 рр. двосторонній товарообіг становив 288 млн дол. США. При цьому український експорт до Чилі – 195 млн дол., а імпорт – близько 94 млн. Основу українського експорту до Чилі становила металопродукція та мінеральні добрива, а імпорту – риба, морепродукти, вино, солодощі та фрукти. Водночас протягом 2008 року обсяги українсько-чилійської торгівлі суттєво зростали, порівняно з минулим 2007 роком. У період кризи 2009 р. і 2010 р. обсяг експорту був нижчим від будь-якого з попередніх досліджуваних років і становив 30,9 млн та 17,7 млн дол., відповідно.

Сьогодні перспективними напрямками розбудови українсько-чилійського торгово-економічного співробітництва є енергетична, залізнична, гірничодобувна та авіаційно-космічна галузі. З огляду на існуючі проблеми у чилійсько-аргентинських відносинах в енергетичній галузі, вбачається перспективним залучення вітчизняних енергогенеруючих технологій до реалізації в Чилі в рамках програми диверсифікації джерел енергопостачання.

²⁹ Надзвичайний і повноважний посол: Венесуела розвиватиме торгові відносини з Одеським портом [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://revisor.od.ua/news/CHrezvyhajnyj_i_polnomochnyj_posol_Venesuela_bu

Окрім того, існує зацікавленість з боку чилійської сторони у залученні українських технологій у галузі відновлюваних джерел енергії³⁰.

Важливим для порівняння з іншими країнами МЕРКОСУР є показники таких асоційованих членів, як: Колумбія, Еквадор та Перу. Аналізуючи торгово-економічні відносини України з цими країнами, можна констатувати, що вони є потужними гравцями у латиноамериканському регіоні і перспективними партнерами для нашої держави (див. табл. 1). Протягом 2005–2006 рр. український експорт у ці країни був майже однаковий і коливався в межах 35 млн дол. У наступному 2007 р. ситуація дещо змінилася, і Колумбія стала імпортувати українських товарів на суму 44,6 млн дол., що на 30% більше, ніж Перу і на 44% більше, ніж Еквадор. Схожа відсоткова ситуація повторилася і в останньому, передкризовому 2008 р. Однак в умовах кризи Перу, поступилася лідерством як в імпортуванні українських товарів, так і в експорті до України. Товарообіг з Перу становив 12,4 млн дол., у той час як з Колумбією та Еквадором – 203,7 млн дол., з яких 155,1 млн припало саме на Еквадор. Ситуація залишилася незмінною у 2010 р.. Обсяг товарообігу з Перу збільшився до 20,1 млн дол., з Колумбією – 29,5 млн, з Еквадором – 173 млн, причому імпорт до України домінував.

У товарній структурі імпорту з цих країн регіону переважали тропічні фрукти, банани, кава, какао, ефірні олії та есенції, тютюн, косметичні препарати, риба і ракоподібні, фармацевтична продукція, прянощі, їстівні плоди і горіхи, алкогольні напої, смоли та рослинні соки, каучук, гума, деякі промислові товари тощо³¹. Важливою продукцією постачання в країни регіону було енергетичне та електротехнічне обладнання, продукція чорної металургії, котли, мінеральні добрива, гірничошахтне і металургійне обладнання, шляхобудівна і сільськогосподарська техніка тощо. У деяких країнах регіону зберігається попит на великовантажні автомобілі, устаткування для гідроелектростанцій, радіолокаційне обладнання, комплектуючі до літаків транспортного і сільськогосподарського призначення³².

Підсумовуючи викладене вище, слід зробити такі узагальнення.

1. Протягом досліджуваного періоду торгово-економічні відносини України з країнами МЕРКОСУР мали позитивну тенденцію до наростання обсягів. Їхня частка, порівняно з іншими державами латиноамериканського регіону для нашої держави становила 39,4 %, тобто 4741,8 млн дол. США. (див. табл. 1).

2. Світова економічна криза 2009 р. стала причиною суттєвого зниження товарообігу з повноправними та асоційованими членами МЕРКОСУР, а в умовах виходу з кризи (2010 р.) для країн МЕРКОСУР характерні найвищі показники (див. табл. 1).

³⁰ Стан та перспективи двостороннього торговельно-економічного співробітництва між Україною та Чилі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/argentina/ua/15138.htm>

³¹ Лажнік В. Вказ. пр. – С.84.

³² Там само. – С.87.

3. Загалом, українські показники імпорту переважали. Винятками були другий і четвертий квартали 2007 р., другий – 2008 р. і останній квартал 2010 р. (див. рис. 1).

4. Беззаперечними лідерами у торгово-економічних відносинах з Україною були Бразилія та Аргентина. Стосунки нашої держави з Уругваєм та Парагваєм протягом 2005–2006 рр. подекуди мали спорадичний характер і лише у передкризовий період стабілізувалися, однак їхній сумарний товарообіг з Україною за досліджувані роки був незначним і становив 50,5 млн дол. США.

5. Торгово-економічні відносини України з асоційованими членами МЕРКОСУР протягом 2005–2010 рр. мали доволі високі показники співпраці: Еквадор – 672,8 млн дол. США, Чилі – 330,9 млн, Колумбія – 277,7 млн, Перу – 157,3 млн, Венесуела – 113,9 млн, Болівія – 5,7 млн дол. США. Тому в умовах поглиблення контактів ці країни можуть стати не менш важливими партнерами, ніж лідери латиноамериканського регіону.

Отже, враховуючи наведені вище факти, слід зазначити, що вивчення динаміки торгово-економічних відносин є важливим напрямом науково-прикладних досліджень, що даватиме змогу підготувати теоретичне, а з їхнім поглибленням і практичне підґрунтя для української дипломатії у латиноамериканському векторі політичних та торгово-економічних відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бразилія становиться ближче [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://minprom.ua/articles/50717.html>
2. Географічна структура зовнішньої торгівлі України товарами за 2010 рік: [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Информационный бюллетень: Украина – Аргентина. Запорожская торгово-промышленная палата [Електронний ресурс]. – Сентябрь. – 2010. – Режим доступу : <http://en.expo.zp.ua/images/Argentina.pdf>
4. *Кириченко В.* Шляхи та механізми подальшого зміцнення взаємовигідних відносин України з державами Латинської Америки та Карибського басейну / В. Кириченко // Антологія творчих досягнень. – К., 2004. – Вип. 1. – С.250–260.
5. *Королев Д.* Латиноамериканский вектор внешней политики Украины [Електронний ресурс] / Д. Королев // Режим доступу : <http://2000.net.ua/2000/derzhava/ekspertiza/71520>
6. *Лажнік В. Й.* Зовнішня торгівля товарами між Україною і країнами Латинської Америки / В.Й. Лажнік., М.О. Подзерук // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2008. – №6. – С.80–88.
7. *Лакомов В.* Україна – Бразилія: “Синергія” заради стратегічного партнерства [Електронний ресурс] / В. Лакомов. – Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/288347>

8. Надзвичайний і повноважний посол: Венесуела розвиватиме торгові відносини з Одеським портом [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://revisor.od.ua/news/CHrezvyčajnyj_i_polnomochnyj_posol_Venesuela_bu
9. Підписано Угоду про торговельно-економічне співробітництво між Україною та Парагваєм [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=111769152
10. Плевако І. Динаміка зовнішньої торгівлі європейських держав СНД із країнами Латинської Америки протягом 2001-2010 рр. / І. Плевако // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції “Стратегія економічного розвитку країн в умовах глобалізації”. – Львів, 2011. – С. 48–50.
11. Політична складова двосторонніх відносин між Україною та Парагваєм [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/argentina/ua/19505.htm>
12. Стан двосторонніх торговельно-економічних відносин з Аргентиною [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_econ_vidn/arg/1345.html
13. Стан та перспективи торговельно-економічного співробітництва між Україною та Східною Республікою Уругвай [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/argentina/ua/19569.htm>
14. Стан та перспективи двостороннього торговельно-економічного співробітництва між Україною та Чилі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/argentina/ua/15138.htm>
15. Стан торговельно-економічних відносин та інвестиційної діяльності між Україною і Аргентиною [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mfa.gov.ua/argentina/ua/23678.htm
16. Товарна структура зовнішньої торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
17. Угода про торговельно-економічне співробітництво між Урядом України та Урядом Бразилії від 25.10.1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/brazil/ua/17388.htm> [02.06.2011]
18. Україна посилює торговельно-економічне співробітництво з Бразилією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81708&cat_id=36232
19. Українсько-бразильське торговельно-економічне співробітництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mfa.gov.ua/brazil/ua/17388.htm
20. Щодо існуючих проблем двосторонніх торговельно-економічних відносин між Україною та Бразилією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/torg_econ_vidn/bra/2470.html
21. Ярош О.М. Становлення та розвиток українсько-аргентинських відносин (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) [Електронний ресурс] / О. М. Ярош. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Istst/2009_2/R1/Jarosh.pdf
22. Atos assinados por ocasião da IV Reunião da Comissão Intergovernamental de Cooperação Brasil-Ucrânia – Brasília, 27 de agosto de 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.itamaraty.gov.br/sala-de-imprensa/notas-a->

imprensa/atos-assinados-por-ocasio-da-iv-reuniao-da-comissao-intergovernamental-de-cooperacao-brasil-ucrania-2013-brasilia-27-de-agosto-de-2010

23. El comercio de la Argentina con Ucrania. 8 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://anterior.cei.gob.ar/ingles/pdf/com/cobil/arg_ucra.pdf

Стаття надійшла до редколегії 05.04.2011

Прийнята до друку 05.09.2011

UKRAINE'S FOREIGN POLICY IN LATIN AMERICA AT THE PRESENT STAGE (AN EXAMPLE OF THE DYNAMICS OF TRADE AND ECONOMIC RELATIONS WITH THE COUNTRIES OF MERCOSUR)

Ihor Plevako

*The National university of “Ostroh Academy”,
vul. Seminarska, 2. Ostroh, 35800. Ukraine. tel. (03654) 308-32,
e-mail: pihor@hotmail.com*

The dynamics of trade and economic relationships of Ukraine with the countries of MERCOSUR are studied in the article. The author attempted to define the cause-effect links of economic relationships with Latin America before and after 2008 economic crisis as well as to analyze export-import indicators that demonstrate trade between Ukraine and full-fledged MERCOSUR members and other countries of Latin America.

Key words: Foreign policy of Ukraine, Latin American countries, MERCOSUR, trade and economic cooperation, the dynamics of trade.

ЛАТИНОАМЕРИКАНСКИЙ ВЕКТОР ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ (НА ПРИМЕРЕ ДИНАМИКИ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ СО СТРАНАМИ МЕРКОСУР)

Игорь Плевако

*Национальный университет “Острожская академия”,
ул. Семинарская 2, г. Острог, 35800, Украина. тел. (03654) 308-32,
e-mail: pihor@hotmail.com*

Исследована динамика торгово-экономических отношений Украины со странами МЕРКОСУР. Сделана попытка определить причинно-следственную связь экономических отношений с латиноамериканским регионом до и после

кризиса 2008 г. Проанализированы экспортно-импортные показатели Украины с полноправными членами МЕРКОСУР и с другими странами Латинской Америки.

Ключевые слова: внешняя политика Украины, страны Латинской Америки, МЕРКОСУР, торгово-экономическое сотрудничество, динамика торговли.